

Keski-Pohjanmaan Hyvinvointialue

30.8.2023

Keski-Pohjanmaan Pelastuslaitos

Sisäministeriö
kirjaamo.sm@gov.fi

Viite: VN/10912/2023, 7.6.2023

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastustoimen lausunto valtioneuvoston asetukseksi valtakunnallisten ja alueellisten tilanne- ja johtokeskusjärjestelyjen ja muun pelastustoiminnan johtamisen edellytyksenä olevan erillisvalmiuden kokoamisesta

Pelastustoimen järjestämisestä annetun lain (613/2021) 4 §:n mukaan hyvinvointialue vastaa pelastustoimen järjestämisestä alueellaan siten kuin tässä ja muussa laissa säädetään, mutta laki pelastustoimen järjestämisestä 613/2022 5§ mukaan voidaan tehtäviä koota suurempiin kokonaisuuksiin.

Ehdotetussa asetuksessa säädettäisiin valtakunnallisten ja alueellisten tilanne- ja johtokeskusjärjestelyiden ja muun pelastustoiminnan johtamisen edellytyksenä olevan erityisvalmiuden kokoamisesta yhden tai useamman hyvinvointialueen järjestettäväksi, joiden kokoamista on pidettävä välttämättömänä palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaatavuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella.

Keski-Pohjanmaan hyvinvointialueen pelastustoimen lausunto:

Jokaisella hyvinvointialueella on erilaisia tarpeita ja näkemyksiä sekä olemassa olevia kustannustehokkaita toteutus- ja toimintamalleja, joiden avulla se tuottaa ja kokoaa itselleen tilannekuvan ilman erillisiä tilanne- ja johtokeskusjärjestelyjä osana pelastustoiminnan johtamista. Johtokeskusjärjestelyt ovat jo olemassa olevaa rakenteita, joiden käyttöönotto tapahtuu valmiuden säätelyn avulla.

Asetuksessa pidetään hyvänä valtakunnallisen tilanne- ja johtokeskustoiminnan muodostumista ja sen sijaintia ja yhteistoimintaa kansallisen tason koordinoinnin näkökulmasta huomioiden valtiollisen pelastustoimen ja hyvinvointialueen pelastustoimen tehtävien erot huomioiden.

Alueellisesti koottavat tilanne- ja johtokeskustoiminnat eivät ole palveluntuottamisen kannalta välttämättömiä rakenteita tai erikseen palvelutuotannosta irroitettavia toimintoja tai toiminnallisia kokonaisuuksia. Tulkinta välttämättömyydestä perustuu lainsäätäjän omaan tulkintaan vallitsevasta tilanteesta, mutta tulkinnan tueksi ei esitetä perusteluja. Vaikutuksen kohteena olevat osallisilta ei ole osallistavan valmistelun mukaan kuunneltu eriäviä näkemyksiä yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi.

Asetuksella koottava tehtävän sisältö ja sen määrittäminen on hyvin epämääräinen. Sisältääkö koottava tehtävä tilannekuvan kokoamiseen liittyvät toiminnot ja niiden analysoinnin sekä tilannetietoisuuden luomisen, jonka pohjalta pelastustoimen johtamista toteutetaan ja millä lainsäädännön ehdoin.

Asetuksessa tulee enemmän korostaa tilannekuvan muodostumisen edellytyksiä toiminnasta syntyvän tiedon pohjalta, joka on kaikkien käytettävissä huomioiden tilannekuvan kaksisuuntaisuus. Tilannekuvan kokoaminen tilannekeskuksiin ja siihen käytettävät resurssit eivät tuota tällä hetkellä lisäarvoa hyvinvointialueelle eikä sen pelastustoimelle, vaan ovat merkittävä lisäkuluera, joka estää digitalisaation kehittymistä sekä luo tuottavuuden kehittymiselle merkittävästi hidastavia rakenteita ja kustannustehokkuutta. Mikäli valtio katsoo tällaisten ”kylmän sodan aikaisten kasarmoitujen bunkkerien” olevan välttämätön toiminta, tulee valtion osoittaa erillinen rahoitus näihin. Merkittävässä investoinneissa on 16.6.2023 julkaistun hallitusohjelman mukaan esitettävä kustannusvaikuttavuusanalyysi. Esityksen kustannusvaikutuksista ei ole tehty mitään arviota, jolloin hyvinvointialueilla ei ole ollut teoreettistakaan mahdollisuutta huomioida uusien ja laajennettujen tehtävien lisäkustannuksia tulevan vuoden talousarvioon.

Asetuksessa esitetyt koottavat tehtävät eivät ole palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaatavuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella koottavaksi alueellisena toimintona ollenkaan merkittävänä. Alueellinen toiminto on päällekkäin rakenne hyvinvointialueen ja valtakunnallisen tilanne- ja johtokeskustoimintojen välissä. Niukkenevat määrärahat eivät mahdollista tällaisten tuottamattomien elementtien lisäämistä, jotka eivät tuota osaamisellaan eikä toiminnoillaan hyvinvointialueen pelastustoimelle mitään oleellista lisää, mitä ei voida kehittyneillä kansallisilla digitalisaation ratkaisulla toteuttaa.

Hyvinvointialueet ovat julkisoikeudellisia yhteisöjä, joilla on alueellaan itsehallinto. Itsehallinto mahdollistaa palvelujen järjestämisen ja palvelujen tuottamisen hyvinvointialueita sekä hyvinvointialueen asiakkuuksia parhaiten palvelevat ratkaisut, jolloin tämä asetuksen mukainen toiminto vie mahdollisuuden itsenäiseen palveluiden tuottamisen järjestämiseen ja tuottamiseen. Mikäli hyvinvointialueet näkevät tarpeellisena esimerkiksi perustaa tällaiset päällekkäiset tuottamattomat rakenteet, on heillä lainsäädännön avulla mahdollisuus tehdä hyvinvointialueiden välisiä yhteistoimintajärjestelyjen avulla tehdä tarveperusteisesti nämä toiminnot.

Esitetyt viisi alueellista tilanne- ja johtokeskusta ei kannata toteuttaa pelastusviranomaisen vaatimien johtamistoimien tehtävien ja toimivallan käytön ollessa vähäinen. Yksi kansallisen rakenne nähdään positiivisena kehityksenä. Hajautetun mallin mukaan toinen varatoiminto tai olemassa olevien hyvinvointialueiden pelastustoimen tilanne- ja johtokeskusten linkittäminen verkostomaiseen työskentelyyn kysynnän ja tarjonnan tarpeen tyydyttämiseksi. Merkittävämpi vaikutus saadaan aikaiseksi hyvinvointialueiden pelastustoimen toimintoja digitalisoimalla ja kehittämällä, jossa määriteltäisiin ne tiedot, joita tarvitaan tilannekuvan muodostamiseen yhteiselle kansalliselle alustalle, josta ne ovat tietojohtamisen keinoin noudettavissa päätöksenteon tueksi tai keinoälyn tuottaman ratkaisuesityksen hyödyntämiseksi. Asetuksella annettavat ja keskitettävät tehtävät eivät tue hyvinvointialueiden sisältämien toimialojen palveluintegraation tuottaman kustannustehokkuuden näkökulmaa, jolloin tilannekeskustoiminnan palvelukokonaisuudet tulee suunnitella hyvinvointialuekohtaisten tarpeiden näkökulmasta eikä yhden toimialan näköiseksi. Palveluintegraatiota ja palvelukokonaisuuksia koskeva kehitystyö on hyvinvointialueilla vasta käynnistymässä, minkä valossa asetuksen valmistelun ajoitus ei ole perusteltu eikä ehdotus asetuksen voimaantulolle ole perusteltu realismi huomioiden.

Keski-Pohjanmaa Pelastuslaitos

Pelastusjohtaja

Marko Hottinen